УДК 341.232.2:336.76(100)
DOI https://doi.org/10.32782/klj/2026.3.52

Драчов О. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного та міжнародного права
Юридичного інституту
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
ORCID: 0000-0003-4823-4546

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Анотація. У статті досліджено міжнародно-правові механізми регулювання світового фінансового ринку та їх роль у забезпеченні фінансової стабільності, сталого й інклюзивного економічного зростання та реалізації Цілі сталого розвитку 8. Обґрунтовано, що сучасний світовий фінансовий ринок є інституційно організованим середовищем транскордонного руху капіталу, функціонування якого одночасно створює можливості для фінансування реального сектору та формує системні ризики, здатні поширюватися між юрисдикціями. Розкрито нелінійний характер взаємозв'язку між фінансовим розвитком і економічним зростанням та доведено необхідність переходу від кількісного розширення фінансового сектору до забезпечення його оптимальної глибини, стійкості й розвиткової спрямованості. Фінансову стабільність запропоновано розглядати як функціональний стан системи, за якого вона зберігає здатність до безперервного фінансування продуктивної діяльності, поглинання шоків і підтримання інвестицій та зайнятості. Систематизовано міжнародно-правові механізми регулювання світового фінансового ринку за нормативним, інституційним та операційним рівнями. Охарактеризовано роль МВФ, Світового банку, Ради з фінансової стабільності, Базельського комітету та інших міжнародних органів у моніторингу системних ризиків, координації нагляду, виробленні стандартів і кризовому реагуванні. Особливу увагу приділено співвідношенню міжнародно-правових норм і міжнародного фінансового soft law та механізмам його непрямого юридичного впливу. Визначено напрями вдосконалення міжнародного фінансового правопорядку з урахуванням принципів пропорційності, підзвітності та інклюзивності. Для України акцентовано необхідність поєднання макрофінансової стійкості, імплементації фінансового acquis ЄС, міжнародної підтримки та фінансування повоєнного відновлення. Запропоновано оцінювати ефективність міжнародного фінансового правопорядку за здатністю забезпечувати триєдиний результат: достатню фінансову глибину, системну стійкість і спрямування капіталу на сталий економічний розвиток.

Ключові слова: *світовий фінансовий ринок; міжнародно-правове регулювання; міжнародний фінансовий правопорядок; фінансова стабільність; системний ризик; міжнародні фінансові організації; міжнародне фінансове soft law; макропруденційне регулювання; сталий економічний розвиток; Ціль сталого розвитку 8.*

Drachov O. V. International legal mechanisms for regulating the global financial market in the context of ensuring sustainable economic growth and financial stability

Abstract. The article examines international legal mechanisms for regulating the global financial market and their role in ensuring financial stability, sustainable and inclusive economic growth, and the implementation of Sustainable Development Goal 8. It is argued that the global financial market is an institutionally organised environment for cross-border capital flows which, while expanding opportunities for financing the real economy, also generates systemic risks capable of spreading across jurisdictions. The non-linear relationship between financial development and economic growth is analysed, and the need to move from quantitative expansion of the financial sector towards ensuring its optimal depth, resilience and development-oriented functioning is substantiated. Financial stability is understood as a functional state in which the financial system remains capable

© Драчов О. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

of financing productive activity, absorbing shocks, and supporting investment and employment. International legal mechanisms for regulating the global financial market are systematised at normative, institutional and operational levels. The role of the IMF, the World Bank, the Financial Stability Board, the Basel Committee and other international bodies in systemic-risk monitoring, supervisory coordination, standard-setting and crisis response is characterised. Particular attention is paid to the relationship between binding international legal rules and international financial soft law, including mechanisms of its indirect legal influence on national regulation. Directions for improving the international financial legal order are identified with regard to proportionality, accountability and inclusiveness. For Ukraine, emphasis is placed on combining macro-financial resilience, implementation of the EU financial acquis, international support and financing for post-war recovery. The effectiveness of the international financial legal order is proposed to be assessed through a threefold result: sufficient financial depth, systemic resilience and the orientation of capital towards sustainable economic development.

Key words: *global financial market; international legal regulation; international financial legal order; financial stability; systemic risk; international financial institutions; international financial soft law; macroprudential regulation; sustainable economic development; Sustainable Development Goal 8.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обґрунтована тим, що сучасний етап розвитку світової економіки характеризується поглибленням міжнародної фінансової взаємозалежності, інтенсивним транскордонним рухом капіталу, цифровізацією фінансових послуг та посиленням впливу світового фінансового ринку на темпи й характер економічного розвитку держав. Фінансовий ринок забезпечує мобілізацію та перерозподіл капіталу, фінансування підприємницької й інвестиційної діяльності, управління ризиками та підтримання платіжного обороту. Водночас його функціонування супроводжується накопиченням системних ризиків, поширенням кризових явищ між національними юрисдикціями, посиленням боргових дисбалансів і виникненням нових форм фінансової нестабільності.

Зазначені процеси набувають особливого значення в контексті реалізації Цілі сталого розвитку 8, яка передбачає сприяння поступальному, всеохопному та сталому економічному зростанню, продуктивній зайнятості й гідній праці. Досягнення цієї цілі залежить не лише від кількісного розширення фінансового сектору, а й від його спроможності забезпечувати стабільне та ефективне фінансування реальної економіки, підприємництва, інновацій, інфраструктурних проєктів і створення робочих місць.

У межах ЦСР 8 окремого значення набувають розширення доступу фізичних осіб і суб'єктів господарювання до банківських, страхових та інших фінансових послуг, зміцнення спроможності фінансових установ, підтримка малого і середнього підприємництва та формування умов для стійкого економічного розвитку. Отже, фінансова стабільність повинна розглядатися не як самостійна мета, відокремлена від суспільно-економічного розвитку, а як необхідна передумова довгострокового та інклюзивного економічного зростання.

Водночас надмірна фінансова лібералізація, неконтрольоване кредитне розширення, концентрація ризиків у банківському та небанківському секторах, спекулятивний рух капіталу й недостатня прозорість фінансових операцій можуть призводити до протилежного результату – посилення економічної нестабільності, скорочення інвестицій, втрати робочих місць та поглиблення соціально-економічних диспропорцій. Це свідчить про необхідність забезпечення балансу між розвитком світового фінансового ринку, його інноваційністю, доступністю фінансових ресурсів і належним рівнем регуляторного контролю.

Транскордонний характер сучасних фінансових відносин обмежує можливості держав самостійно запобігати системним ризикам і нейтралізувати наслідки глобальних фінансових криз. Діяльність транснаціональних банків, інвестиційних фондів, страхових компаній, платіжних платформ та інших учасників фінансового ринку одночасно охоплює декілька юрисдикцій, унаслідок чого національні заходи регулювання дедалі частіше потребують міжнародної координації.

За таких умов зростає роль міжнародно-правових механізмів регулювання світового фінансового ринку, які охоплюють міжнародні договори, діяльність міжнародних фінансових організацій, міждержавну регуляторну взаємодію, міжнародні стандарти фінансового нагляду, механізми обміну інформацією,

макропруденційне регулювання та інструменти кризового реагування. Важливою особливістю сучасної системи є поєднання обов'язкових міжнародно-правових норм із положеннями міжнародного фінансового soft law, які, попри формально рекомендаційний характер, істотно впливають на національне законодавство та практику фінансового регулювання.

Особливість міжнародно-правового регулювання світового фінансового ринку полягає також у відсутності єдиного універсального міжнародного договору, який би комплексно визначав правила функціонування глобальної фінансової системи. Натомість міжнародний фінансовий правопорядок формується через сукупність установчих договорів міжнародних фінансових організацій, міжнародних договорів спеціального характеру, актів регіональної інтеграції, а також численних стандартів soft law. Така модель регулювання характеризується високим рівнем інституційної взаємодії та поступовою трансформацією рекомендаційних стандартів у фактично обов'язкові правила шляхом їх імплементації до національного законодавства.

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю визначення того, наскільки чинні міжнародно-правові та інституційні механізми забезпечують не лише стабільність світового фінансового ринку, а й його спрямованість на реалізацію суспільно значущих завдань, закріплених у ЦСР 8. Йдеться про необхідність переходу від розуміння фінансової стабільності як простого збереження платоспроможності фінансових установ до її сприйняття як стану фінансової системи, здатної безперервно виконувати функції фінансування економічного розвитку, підтримки підприємництва, інвестицій та зайнятості навіть в умовах зовнішніх і внутрішніх потрясінь.

Таким чином, комплексне дослідження міжнародно-правових механізмів регулювання світового фінансового ринку є необхідним для встановлення взаємозв'язку між фінансовою стабільністю та сталим економічним зростанням, визначення ролі міжнародних інституцій і регуляторних стандартів у реалізації ЦСР 8, а також формування науково обґрунтованих напрямів удосконалення міжнародного фінансового правопорядку.

Метою статті є комплексне дослідження міжнародно-правових механізмів регулювання світового фінансового ринку та визначення їх ролі у забезпеченні сталого й інклюзивного економічного зростання, підтриманні фінансової стабільності та реалізації Цілі сталого розвитку 8.

Досягнення поставленої мети передбачає:

1. визначення взаємозв'язку між функціонуванням світового фінансового ринку, фінансовою стабільністю та сталим економічним зростанням;

2. розкриття змісту фінансової стабільності як міжнародно-правової та інституційної передумови реалізації ЦСР 8;

3. систематизацію міжнародно-правових механізмів регулювання світового фінансового ринку, спрямованих на запобігання системним ризикам і кризовим явищам;

4. визначення ролі міжнародних фінансових організацій, міжнародних органів фінансового нагляду та установ, які формують глобальні регуляторні стандарти;

5. дослідження співвідношення міжнародно-правових норм і міжнародного фінансового soft law у регулюванні світового фінансового ринку;

6. обґрунтування напрямів удосконалення міжнародно-правового регулювання світового фінансового ринку з урахуванням необхідності збалансування фінансової стабільності, економічного розвитку та реалізації ЦСР 8.

Виклад основного матеріалу. Світовий фінансовий ринок у сучасних умовах є не лише сукупністю транскордонних операцій із грошовими коштами, цінними паперами, кредитними ресурсами та похідними фінансовими інструментами. Він виступає інституційно-організованим середовищем, у межах якого відбуваються мобілізація заощаджень, перетворення їх на інвестиційний капітал, розподіл ризиків і переміщення фінансових ресурсів між державами, секторами економіки та групами учасників. Саме тому стан цього ринку безпосередньо впливає на можливості фінансування виробництва, інновацій, інфраструктури, підприємницької діяльності та зайнятості. У попередніх моїх дослідженнях справедливо наголошувалося, що розвиток світової фінансової системи має оцінюватися не лише через обсяги фінансових операцій, а й через її здатність підтримувати

якість життя, стабільне економічне зростання та запобігання кризовим явищам [1, с. 118].

Глобалізація фінансових відносин розширила можливості залучення капіталу, в той же час одночасно й посилила взаємозалежність національних фінансових систем. Межі між банківським, фондовим, страховим та валютним сегментами поступово втрачають абсолютний характер, а ризики, сформовані в одному сегменті або юрисдикції, здатні передаватися через транснаціональні фінансові групи, платіжні системи, ринки ліквідності й спільні портфелі активів. У науковій літературі світовий фінансовий ринок тому характеризується як механізм акумуляції та міждержавного перерозподілу капіталу, функціонування якого потребує нових методів управління і регулювання[2, с. 30].

Функціональне значення світового фінансового ринку для економічного розвитку проявляється щонайменше у п'яти напрямах. По-перше, він забезпечує мобілізацію тимчасово вільних ресурсів і їх спрямування до суб'єктів, які мають інвестиційні потреби. По-друге, ринкове ціноутворення створює орієнтири для оцінки вартості капіталу та ризику. По-третє, система фінансового посередництва зменшує трансакційні витрати й інформаційну асиметрію. По-четверте, інструменти диверсифікації, страхування та хеджування дають змогу перерозподіляти ризики. По-п'яте, сам ринок формує інформаційну основу для регуляторних рішень. Водночас ці ж функції можуть набувати дестабілізаційного характеру, якщо капітал відривається від потреб реального сектору, а фінансові операції переважно обслуговують короткострокові спекулятивні стратегії [2, с. 48–49].

Важливо зазначити, що в контексті Цілі сталого розвитку 8 вказана подвійність має принципове значення. Стале економічне зростання не може бути ототожнене зі збільшенням валового внутрішнього продукту незалежно від джерел такого збільшення. Воно передбачає тривалість позитивної динаміки, її інклюзивність, продуктивний характер і спроможність економічної системи створювати гідні робочі місця. Отже, фінансовий ринок виконує функцію реалізації ЦСР 8 лише тоді, коли фінансове посередництво підтримує продуктивні інвестиції, підприємництво й технологічне оновлення, а не формує автономний контур нарощування вартості фінансових активів.

Звідси випливає, що міжнародно-правове регулювання світового фінансового ринку не повинно обмежуватися захистом формальної свободи руху капіталу або забезпеченням платоспроможності окремих фінансових установ. Його функціональною метою має бути створення умов, за яких фінансовий ринок одночасно зберігає здатність акумулювати та перерозподіляти капітал, витримує внутрішні й зовнішні шоки та спрямовує ресурси на довгостроковий економічний розвиток. Саме поєднання алокаційної, стабілізаційної та розвиткової функцій дає підстави розглядати фінансову стабільність як складову механізму реалізації ЦСР 8, а не як ізольовану технічну мету фінансових регуляторів.

Важливо також звернути увагу на те, що в теорії фінансового розвитку, тривалий час переважало уявлення про майже лінійну залежність: поглиблення фінансового сектору розширює доступ до кредиту, підвищує ефективність інвестицій та, відповідно, прискорює економічне зростання. Після глобальної фінансової кризи 2007–2008 років така модель була істотно переглянута. Емпіричні дослідження Міжнародного валютного фонду засвідчили, що залежність між рівнем фінансового розвитку та економічним зростанням має дзвоноподібний характер: на початкових і середніх етапах фінансове поглиблення сприяє зростанню, однак після досягнення певного рівня позитивний ефект слабшає, а надмірне розширення фінансового сектору може мати негативні наслідки [3, с. 15–16].

Висновок про можливість «надмірного фінансування» не означає заперечення ролі фінансового ринку. Він змінює критерій оцінювання його ефективності. Значення має не максимальний обсяг кредиту або фінансових активів, а відповідність фінансової глибини інституційній спроможності держави, якості нагляду, структурі економіки та здатності фінансових установ належним чином оцінювати ризик. У дослідженні Ж.-Л. Аркана, Е. Беркеса та У. Паніцци виявлено, що за певних умов граничний вплив кредитування

приватного сектору на зростання стає негативним, а орієнтовна зона такого перелому може виникати за рівня приватного кредиту близько 80–100 відсотків ВВП. Однак цей показник не слід перетворювати на універсальну юридично обов'язкову межу: він демонструє наявність нелінійності, а не встановлює єдиний норматив для всіх держав [4, с. 6].

Причини негативного ефекту надмірного фінансового поглиблення пов'язані з проциклічністю кредиту, зростанням цін на активи, посиленням боргового навантаження, переміщенням людського капіталу з продуктивних секторів до фінансового посередництва та погіршенням якості розподілу ресурсів. Розширення фінансового сектору, яке не супроводжується відповідним розвитком інститутів і нагляду, підвищує ймовірність кредитних бумів, різкого скорочення ліквідності та системних криз [4, с. 48–49].

Важливо розрізняти довгостроковий і короткостроковий вплив фінансового розвитку. У довгостроковій перспективі фінансове посередництво підтримує зростання через спрямування заощаджень у продуктивні інвестиції та диверсифікацію ризиків. Проте процес поглиблення ринку може супроводжуватися фінансовою крихкістю, банківськими кризами, циклами буму і спаду та високою волатильністю, які негативно впливають на випуск у короткостроковому періоді. Таким чином, економічне зростання і фінансова стабільність не є взаємовиключними цілями, але між ними виникають часові та інституційні суперечності, що потребують регуляторного узгодження [5, с. 23].

Для міжнародного фінансового права з цього випливає принциповий висновок: правове регулювання має бути спрямоване не на механічне розширення фінансового ринку, а на формування оптимальної фінансової глибини. Її ознаками є достатній доступ до фінансування, здатність спрямовувати ресурси до продуктивних видів діяльності, відсутність надмірної концентрації ризиків та наявність механізмів поглинання шоків. Такий підхід відповідає ЦСР 8, оскільки дозволяє поєднати розвиток фінансових послуг із довгостроковою продуктивністю, зайнятістю та стійкістю економічної системи.

Отже, категорія фінансової стабільності повинна розумітися функціонально. Вона характеризує не статичний стан відсутності коливань, а спроможність фінансової системи безперервно виконувати ключові функції, забезпечувати перерозподіл капіталу й поглинати шоки без істотної шкоди для реального сектору. Варто зазначити, що близьким до нього є поняття стійкості фінансової системи, яке охоплює здатність протистояти загрозам, адаптуватися до їх дії, функціонувати під час кризи та відновлюватися до прийнятного стану рівноваги. Саме таке розуміння дозволяє пов'язати стабільність із результатами ЦСР 8: безперервністю фінансування підприємств, збереженням інвестицій і робочих місць [6, с. 4–5; 7, с. 525].

Коли ми говоримо про сучасну політику фінансової стабільності, то її центральною категорією є системний ризик. Його особливість полягає в тому, що збитки виходять за межі установи або ринку, де первинно виникла проблема. Невиконання зобов'язань, різке падіння вартості активів або втрата ліквідності можуть спричинити каскадні збої й в інших установах і ринках та, зрештою, порушити функціонування реальної економіки. У правовій доктрині системний ризик визначається через поєднання економічного шоку, ланцюгового поширення втрат і негативного впливу на ширшу фінансову або економічну систему [8, с. 204].

Джерела системного ризику не зводяться до розміру окремих банків. Вони включають взаємопов'язаність фінансових установ, спільні експозиції до однакових активів, залежність від короткострокового ринкового фінансування, синхронізацію бізнес-моделей та проциклічну поведінку. У часовому вимірі системний ризик накопичується в періоди тривалого кредитного розширення та низької оцінки ризику; у структурному вимірі він формується через взаємозалежність і концентрацію. О. Бутцбах додатково звертає увагу на недостатню організаційну різноманітність банківського сектору: якщо установи використовують подібні моделі, активи та джерела фінансування, система стає вразливою до спільного шоку [9, с. 240–243].

Транскордонний характер системного ризику створює юридичну проблему розриву

між масштабом ринку та територіальною компетенцією регуляторів. Національний орган нагляду насамперед відповідає за стабільність установ у власній юрисдикції, тоді як негативні наслідки їх діяльності можуть виникнути в інших державах. Водночас застосування жорсткіших вимог в одній юрисдикції здатне стимулювати переміщення операцій до менш регульованих ринків. Таким чином, суто національна відповідь породжує ризики регуляторного арбітражу, фрагментації та недостатньої координації кризових дій.

У цьому контексті міжнародно-правове регулювання виконує три взаємопов'язані функції. Перша – інформаційно-моніторингова, що передбачає вироблення порівнюваних індикаторів, обмін даними та раннє виявлення вразливостей. Друга – нормативно-координаційна, спрямована на узгодження мінімальних вимог до капіталу, ліквідності, управління ризиками, нагляду й відновлення фінансових установ. Третя – кризово-операційна, яка охоплює механізми спільного реагування, фінансової підтримки, врегулювання неплатоспроможності та розподілу відповідальності між державами.

Моніторинг системного ризику повинен охоплювати не лише поточні показники платоспроможності, а й накопичення вразливостей, здатних матеріалізуватися в майбутньому. Запропонована фахівцями МВФ рамка багатостороннього нагляду поєднує матрицю окремих фінансових вразливостей із узагальненою оцінкою ризиків для майбутнього економічного зростання. Такий підхід є важливим для юридичної аргументації, оскільки дозволяє пов'язувати регуляторні заходи не лише з фактом вже існуючої кризи, а й із обґрунтованою необхідністю запобігання її значним негативним наслідкам [10, с. 4–6].

Водночас превентивне втручання створює проблему легітимності. Обмеження кредитування, запровадження додаткових буферів капіталу або посилення вимог до ліквідності можуть мати короткострокові витрати для учасників ринку. Тому міжнародні стандарти мають поєднувати наукову обґрунтованість, прозорість критеріїв, підзвітність органів і можливість адаптації до національних умов. Без цього макропруденційна політика ризикує перетворитися або на формальний набір інструментів, або на надмірно дискреційне регулювання.

Особливу увагу необхідно зосередити на системі міжнародно-правових механізмів регулювання світового фінансового ринку. Сучасна міжнародна фінансова регуляторна архітектура має багаторівневий і юридично неоднорідний характер. Її складовими є міжнародні договори, установчі акти міжнародних фінансових організацій, рішення їх органів, регіональне наднаціональне право, двосторонні та багатосторонні механізми співпраці регуляторів, а також стандарти й рекомендації, що формально не мають обов'язкової сили. Внаслідок цього регулювання світового фінансового ринку не може бути пояснене лише класичною моделлю міжнародного договору. Воно функціонує як поєднання міжнародно-правових норм, інституційних процедур і міжнародного фінансового soft law.

Незважаючи на відсутність юридично обов'язкової сили, міжнародні фінансові стандарти фактично виконують функцію нормативних орієнтирів для держав. Їх застосування забезпечується не традиційними механізмами міжнародно-правової відповідальності, а процедурами взаємного оцінювання (peer review), програмами оцінки фінансового сектору (FSAP), вимогами міжнародних фінансових організацій, а також очікуваннями міжнародних інвесторів і рейтингових агентств. У результаті формується механізм так званого «непрямого юридичного впливу» міжнародного soft law.

Перший блок становлять інституційні механізми. Міжнародний валютний фонд здійснює багатосторонній і двосторонній нагляд, оцінює макрофінансові вразливості та надає фінансову підтримку державам. Група Світового банку й регіональні банки розвитку забезпечують довгострокове фінансування реформ, інфраструктури та розвитку інституцій. Рада з фінансової стабільності координує вироблення і впровадження міжнародних регуляторних підходів. Базельський комітет, IOSCO, IAIS та інші органи встановлення стандартів формують спеціалізовані вимоги для банківського, фондового й страхового секторів. Науковці обґрунтовано розглядають міжнародні фінансові організації як ключовий

елемент інституційної основи світової фінансової системи, що поєднує регулювання, кризове управління та фінансування розвитку [11, с. 101–102].

Другий блок – стандартизаційний. Міжнародні стандарти капіталу, ліквідності, корпоративного управління, розкриття інформації, нагляду та врегулювання неплатоспроможності переважно належать до soft law. Їх юридичне значення, однак, не можна оцінювати лише за формальною необов'язковістю. Стандарти інтегруються в національне законодавство, використовуються міжнародними організаціями в процедурах оцінювання, враховуються кредиторами й рейтинговими агентствами та стають умовою доступу до міжнародних ринків. У такий спосіб рекомендаційна норма набуває практичної регуляторної сили через механізми імплементації, моніторингу, взаємного оцінювання та ринкової дисципліни.

Третій блок охоплює координацію нагляду. Вона реалізується через колегії наглядових органів, меморандуми про обмін інформацією, спільні оцінки ризиків, механізми взаємного визнання і планування врегулювання транскордонних фінансових груп. Її завдання полягає не в усуненні національної компетенції, а у подоланні інформаційних прогалин і суперечностей між юрисдикціями. Особливо важливо, щоб координація охоплювала не лише банківські групи, а й небанківське фінансове посередництво, ринки капіталу, центральних контрагентів і цифрові платформи.

Четвертий блок – регіональна правова інтеграція. Досвід Європейського Союзу показує, що поглиблення єдиного фінансового ринку супроводжується зближенням національного законодавства, лібералізацією руху капіталу, розподілом повноважень між національним і наднаціональним рівнями та створенням європейських органів фінансового нагляду. Ця модель не може бути автоматично перенесена на глобальний рівень, проте вона демонструє значення узгоджених правил, спільного нагляду та механізмів врегулювання для зменшення ризиків інтегрованого ринку [12, с. 82–83].

П'ятий блок формують механізми фінансування розвитку. У контексті ЦСР 8 міжнародно-правове регулювання має оцінюватися не лише за здатністю обмежувати ризики, а й за спроможністю підтримувати модернізацію, інновації, підприємництво та зайнятість. Фінансування міжнародних фінансових організацій може сприяти технологічному оновленню і макроекономічній стабілізації, однак результат залежить від спрямування ресурсів на економічний розвиток, нові галузі та створення робочих місць, а також від урахування особливостей конкретної держави [11, с. 132–133].

Запропонована систематизація дає змогу виділити три рівні міжнародно-правового впливу на світовий фінансовий ринок: нормативний, інституційний та операційний. Нормативний рівень визначає стандарти поведінки і мінімальні вимоги. Інституційний рівень розподіляє компетенції, формує процедури координації та підзвітності. Операційний рівень забезпечує моніторинг, фінансування, нагляд і кризове реагування. Ефективність системи залежить не від домінування одного рівня, а від їх узгодженої взаємодії.

Орієнтація міжнародного фінансового регулювання на реалізацію ЦСР 8**.** ЦСР 8 надає міжнародному фінансовому регулюванню додатковий критерій результативності. Фінансова система може бути формально стабільною, але не виконувати розвиткової функції, якщо доступ до фінансових ресурсів залишається обмеженим, кредитування концентрується у великих корпораціях, а інвестиційні потоки не сприяють створенню продуктивних робочих місць. Тому стабільність повинна поєднуватися з інклюзивністю та ефективністю розподілу капіталу.

У межах запропонованого підходу доцільно виділити чотири критерії відповідності міжнародно-правового регулювання завданням ЦСР 8.

Перший – розвитковий: здатність правил та інституцій спрямовувати капітал у продуктивні інвестиції, інфраструктуру, інновації й підприємництво. Другий – стабілізаційний: спроможність запобігати накопиченню системних ризиків та забезпечувати безперервність ключових фінансових послуг. Третій – інклюзивний: розширення доступу домогосподарств, мікро-, малих і середніх підприємств до належних фінансових послуг. Четвертий – інституційний: прозорість, підзвітність і координація міжнародних та національних органів.

Відповідно міжнародні фінансові організації повинні поєднувати кризове фінансування з підтримкою структурних реформ та інвестиційних проєктів. Досвід взаємодії держав із такими організаціями свідчить, що залучення ресурсів може підтримувати макрофінансову стабільність, однак для довгострокового ефекту необхідні прозорість використання коштів, узгодженість програм із національною стратегією розвитку та спрямування на реальний сектор. Інакше фінансова допомога може стабілізувати короткострокові показники, не усуваючи структурних причин уразливості [7, с. 524–525].

Так само міжнародні регуляторні стандарти мають враховувати можливі побічні наслідки для країн із різним рівнем фінансового розвитку. Вимоги, розроблені для великих і складних фінансових систем, можуть створювати надмірні витрати для невеликих установ або ринків, що формуються. Тому принцип пропорційності повинен застосовуватися не лише на рівні окремих установ, а й у міжнародному вимірі. Йдеться не про зниження стандартів, а про добір способів і строків імплементації, які зберігають їх мету та не блокують доступ до фінансування.

Наукові висновки про нелінійну залежність між фінансовим розвитком і зростанням підтверджують необхідність саме якісного, а не суто кількісного підходу. Фахівці МВФ наголошують, що негативні компроміси між розвитком і стабільністю можуть послаблюватися завдяки якісним інститутам, ефективному регулюванню й нагляду; при цьому потрібне не максимальне нарощування правил, а їх краща конструкція і належне застосування [3, с. 30].

Таким чином, у контексті ЦСР 8 предметом правового регулювання є не лише поведінка фінансових установ, а й функціональна спрямованість фінансових потоків. Це не означає адміністративного визначення кожної інвестиції. Йдеться про створення системи стимулів і обмежень, за якої ціна ризику відображає його реальний масштаб, спекулятивні стратегії не отримують прихованих переваг, а довгострокове фінансування продуктивної діяльності не витісняється короткостроковими операціями.

Для України взаємозв'язок фінансової стабільності та економічного зростання має особливе значення через поєднання воєнних ризиків, значної потреби у зовнішньому фінансуванні, структурних дисбалансів і необхідності європейської інтеграції. Національна фінансова система має одночасно забезпечувати поточну макрофінансову стійкість, фінансування відновлення, адаптацію до права Європейського Союзу та збереження доступу бізнесу й населення до фінансових послуг.

Українські стратегічні дослідження розглядають фінансову стабільність як одну з ключових передумов сталого економічного зростання та наголошують на необхідності поєднання антикризових інструментів із модернізацією фінансової системи. Сучасніше поняття стійкості додатково охоплює здатність системи адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх впливів, безперервно функціонувати в кризовий період і відновлюватися після нього. В умовах війни це означає необхідність оцінювати не лише нормативи капіталу та ліквідності, а й операційну безперервність, кіберстійкість, валютні ризики, залежність від міжнародної підтримки та спроможність фінансувати відновлення [6, с. 4–5; 13, с. 6–9].

Міжнародно-правовий вимір української політики має будуватися за кількома напрямами. По-перше, необхідне послідовне наближення до фінансового acquis ЄС з урахуванням не тільки формального перенесення норм, а й розвитку наглядової та судової спроможності. По-друге, участь у програмах міжнародних фінансових організацій має бути пов'язана з довгостроковими пріоритетами структурної модернізації. По-третє, потрібна інтеграція у механізми обміну наглядовою інформацією та врегулювання транскордонних груп. По-четверте, слід формувати національну макропруденційну рамку, сумісну з міжнародними стандартами, але адаптовану до структури українського фінансового сектору.

Європейський вектор особливо важливий для банківського ринку. Дослідження міжнародного банкінгу в Україні демонструють, що зближення з європейськими пруденційними вимогами, розвиток нагляду та врахування сталих ризиків створюють основу для глибшої інтеграції, однак потребують інституційної готовності й трансформації національної моделі регулювання. Відтак імплементація

норм ЄС повинна поєднуватися з оцінкою їх впливу на кредитування економіки, конкуренцію та доступність фінансових послуг [14, с. 90–91].

На глобальному рівні доцільно вдосконалювати міжнародно-правове регулювання за п'ятьма напрямами. Перший – підвищення прозорості та підзвітності органів, які формують міжнародні фінансові стандарти. Другий – розширення представництва держав із ринками, що формуються, у процесі вироблення правил. Третій – встановлення чіткіших процедур оцінювання транскордонних наслідків національних регуляторних рішень. Четвертий – поєднання оцінки фінансової стабільності з показниками доступу до фінансування, продуктивних інвестицій і зайнятості. П'ятий – розвиток механізмів взаємної допомоги та врегулювання криз без перенесення непропорційних витрат на суспільство.

Висновки. З урахуванням проведеного аналізу міжнародно-правові механізми регулювання світового фінансового ринку можна визначити як систему нормативних, інституційних, координаційних і операційних засобів, за допомогою яких держави, міжнародні організації та транснаціональні регуляторні мережі узгоджують правила функціонування фінансових ринків, виявляють і обмежують системні ризики, забезпечують кризове реагування та створюють умови для спрямування фінансових ресурсів на сталий економічний розвиток.

Наукова цінність такого визначення полягає в тому, що воно поєднує стабілізаційну та розвиткову складові. Фінансова стабільність у цій моделі є не кінцевим результатом сама по собі, а станом, за якого світовий фінансовий ринок зберігає спроможність фінансувати продуктивну діяльність і підтримувати реалізацію ЦСР 8. Водночас економічне зростання не може визнаватися сталим, якщо воно ґрунтується на надмірному борговому навантаженні, спекулятивному зростанні цін на активи або накопиченні системних ризиків.

Отже, ефективність міжнародного фінансового правопорядку доцільно оцінювати за його спроможністю забезпечувати триєдиний результат: достатню фінансову глибину, системну стійкість і розвиткову спрямованість капіталу. Саме баланс цих складових дає змогу перетворити світовий фінансовий ринок із потенційного джерела глобального поширення криз на інструмент сталого, інклюзивного та продуктивного економічного зростання. Такий підхід узгоджує міжнародно-правове регулювання з цілями сталого розвитку й водночас формує логічну основу для подальшого дослідження міжнародного фінансового правопорядку.

У результаті дослідження запропоновано авторський підхід до визначення міжнародно-правових механізмів регулювання світового фінансового ринку та їх систематизації за нормативним, інституційним і операційним рівнями. Обґрунтовано, що ефективність таких механізмів доцільно оцінювати не лише через забезпечення фінансової стабільності, а й через їх здатність сприяти реалізації Цілі сталого розвитку 8 та забезпеченню сталого економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Драчов О. В. Генезис формування та становлення світової фінансової системи. Київський часопис права. 2024. № 3. С. 117–124 URL: https://www.kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/497/484

2. Мозговий О. М. та ін. Сучасна парадигма функціонування світового фінансового ринку. Міжнародна економічна політика. 2016. С. 29–49. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/567f1a8f-f52f-4cb5-99e6-dfd91ef81a4c/content

3. Sahay R., Čihák M., N'Diaye P. et al. Rethinking Financial Deepening: Stability and Growth in Emerging Markets. IMF Staff Discussion Note SDN/15/08. 2015.URL: https://www.imf.org/-/media/websites/imf/imported/external/pubs/ft/sdn/2015/_sdn1508pdf.pdf

4. Arcand J.-L., Berkes E., Panizza U. Too Much Finance? IMF Working Paper WP/12/161. 2012. P. 6. URL: https://www.imf.org/en/publications/wp/issues/2016/12/31/too-much-finance-6011

5. Loayza N., Rancière R. Financial Development, Financial Fragility, and Growth. IMF Working Paper WP/05/170. 2005. URL: https://www.imf.org/-/media/websites/imf/imported-full-text-df/external/pubs/ft/wp/2005/_wp05170.pdf

6. Проблеми та перспективи зміцнення стійкості фінансової системи України: аналітична доповідь / Шемаєва Л. Г., Жаліло Я. А., Юрків Н. Я. та ін.; за наук. ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2021. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-11/dopovid-fin-stiykist-1.pdf

7. Захожай К. В., Славкова А. А. Діяльність міжнародних фінансових організацій у контексті забезпечення макрофінансової стабільності держави. Економіка та суспільство. 2024. С. 518–526. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e64c7e3f-4679-4bbc-8fa5-2d05f2bd70ca/content

8. Schwarcz S. L. Systemic Risk. Georgetown Law Journal. 2008. Vol. 97. P. 193–249. URL: https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2549&context=faculty_scholarship

9. Butzbach O. Systemic Risk, Macro-Prudential Regulation and Organizational Diversity in Banking. Policy and Society. 2016. Vol. 35, No. 3. P. 239–251. URL: https://academic.oup.com/policyandsociety/article/35/3/239/6403933

10. Adrian T., He D., Liang N., Natalucci F. M. A Monitoring Framework for Global Financial Stability. IMF Staff Discussion Note 2019/006. 2019. URL: https://www.elibrary.imf.org/view/journals/006/2019/006/article-A001-en.xml

11. Сіденко С. В., Кульбіда М. В. Міжнародні фінансові організації у процесах економічної модернізації країн. Міжнародна економічна політика. С. 101–137. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9932f421-47ba-44b5-bd99-5ebdd5c652e9/content

12. Драчов О. В. Ґенеза правового регулювання банківського ринку ЄС. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2023. № 2(46). С. 82–91. URL: https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/723/687

13. Забезпечення фінансової стабільності в Україні в умовах посткризової економіки / Я. В. Белінська, Д. С. Покришка, О. О. Молдован та ін. Київ: НІСД, 2011. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-04/0427Pok_dop.pdf

14. Буряченко А. Є., Тихий Є. В. Міжнародний банкінг в Україні: детермінація, генеза та європейський вектор. Міжнародна економічна політика. 2023. С. 78–96. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e0091a37-3c37-4dbf-817f-717f79f1d564/content

Дата першого надходження статті до видання: 30.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.11.2026